

هما، سکی شهری:

راهنمای توسعه پایدار شهر

www.ketab.ir

نویسندگان

محمد رضا عروجی، مرکان قدوسی

سرشناسه : عروجی، محمدرضا، ۱۳۶۲-
 عنوان و نام پدیدآور : هماهنگی شهری: راهنمای توسعه پایدار شهر / نویسندگان محمدرضا عروجی،
 مژگان قدوسی.
 مشخصات نشر : تهران: سروش برتر، ۱۴۰۳.
 مشخصات ظاهری : ۱۲۹ ص.
 شابک : 978-622-8012-51-3
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۲۱] - ۱۲۹.
 موضوع : شهرداری Municipal government
 شهرداری - ایران Municipal government - Iran
 توسعه پایدار شهری Sustainable urban development
 توسعه پایدار شهری - ایران Sustainable urban development - Iran
 شناسه افزوده : قدوسی، مژگان، ۱۳۶۴-
 رده بندی کنگره : Y&JS
 رده بندی دیویی : ۸۵/۳۲۰
 شماره کتابشناسی ملی : ۹۷۶۲۵۹۹
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیل

هماهنگی شهری راهنمای توسعه پایدار شهر

ناشر: سروش برتر

نویسندگان: محمدرضا عروجی، مژگان قدوسی

شمارگان: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۳

شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۸۰۱۲ - ۵۱ - ۳

قیمت: ۱۳۰ هزار تومان

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار نویسنده
۱۵	فصل اول: مدیریت شهری
۱۷	تعریف شهر
۱۸	مدیریت شهری
۲۱	نظام اطلاعات مدیریت شهری
۲۲	الف) نظام اطلاعات مدیریت شهری در سطح خرد
۲۳	ب) نظام اطلاعات مدیریت شهرداری‌ها در سطح کلان
۲۳	پ) تحلیل اطلاعات
۲۴	نظریه‌های مدیریت شهری
۲۷	فصل دوم: مدل‌های مدیریت شهری
۲۹	عناصر مؤثر در مدیریت شهری
۲۹	الف) شهرداری
۳۰	ب) عناصر مؤثر در مدیریت شهری در سطح ملی و منطقه‌ای
۳۰	۱) وزارت کشور
۳۱	۲) وزارت مسکن و شهرسازی
۳۲	۳) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
۳۲	ج) عناصر محلی مؤثر بر مدیریت شهری

۳۲	(۱) شورای اسلامی شهر
۳۴	شیوه‌های اجرای مدیریت شهری
۳۴	مدیریت شهری متمرکز
۳۴	مدیریت شهری غیرمتمرکز
۳۵	وظایف مدیریت شهری
۳۶	دیدگاه سیستمی در مدیریت شهری
۳۸	سیستم‌های برنامه‌ریزی در مدیریت شهری
۳۹	عملکرد مجموعه مدیریت شهری

فصل سوم: ساختار مدیریت شهری در ایران

۴۳	تاریخچه مدیریت شهری
۴۳	مدیریت شهری در دوران باستان
۴۴	مدیریت شهری در دوران اسلامی
۴۴	مدیریت شهری تا آغاز مشروطیت
۴۷	مدیریت شهری پس از مشروطیت
۴۷	مدیریت شهری در دوره پهلوی
۴۷	مدیریت شهری در دوره جمهوری اسلامی
۴۹	سطح کلان
۴۹	وزارتخانه‌ها
۵۰	وزارت کشور
۵۰	وزارت مسکن و شهرسازی
۵۰	سازمان‌ها و عناصر هماهنگ‌کننده مرکزی
۵۱	سطح منطقه‌ای
۵۲	سطح محلی مدیریت شهری
۵۲	عناصر رسمی
۵۲	عناصر غیررسمی

مدیریت شهری از منظر وظایف سازمان‌های بخشی دست‌اندرکار در امور شهر	۵۳
سطح ملی	۵۳
وزارت کشور و وظایف آن	۵۳
وظایف مسکن و شهرسازی	۵۴
وظایف شورای عالی شهرسازی و معماری	۵۴
سازمان شهرداری‌های کشور و وظایف آن	۵۵
سطح منطقه‌ای	۵۵
آسیب‌شناسی نظام مدیریت شهری در ایران	۵۶
 فصل چهارم: توسعه پایدار شهری	۵۹
مفهوم توسعه پایدار	۶۱
مفهوم توسعه پایدار شهری	۶۲
تاریخچه توسعه پایدار	۶۳
مؤلفه‌های اصلی توسعه پایدار	۶۶
سیستم متعادل در توسعه پایدار	۶۶
الگوی توسعه و شکل‌گیری توسعه پایدار	۶۸
اهداف توسعه پایدار	۶۹
اصول توسعه پایدار	۶۹
شاخص اجتماعی - فرهنگی	۷۰
شاخص اقتصادی	۷۰
شاخص زیست‌محیطی	۷۰
شاخص کالبدی	۷۰
بسط مفهومی توسعه پایدار	۷۱
ابعاد توسعه پایدار	۷۲
زیست‌محیطی	۷۲
اجتماعی	۷۳

اقتصادی	۷۳
سیاسی	۷۳
انسانی	۷۳
فرهنگی	۷۴
ویژگی‌های توسعه پایدار	۷۴
الف) توسعه یافتگی	۷۴
ب) سلامت محیط‌زیست	۷۵
ج) انعطاف‌پذیری	۷۵
چالش‌های توسعه پایداری	۷۵

فصل پنجم: توسعه پایدار و مدیریت شهری	۷۷
نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار	۷۹
دیدگاه اجتماع‌گرایی	۸۱
دیدگاه شبکه	۸۱
دیدگاه نهادی	۸۲
دیدگاه هم‌افزایی	۸۲
پایداری شهری و مدیریت شهری پایدار	۸۴
مدیریت توسعه پایدار شهری	۸۶
ویژگی‌های شهر پایدار	۸۸
اهداف توسعه پایدار شهری	۸۸
برآورد کردن نیازهای فعلی	۸۸
به مخاطره نینداختن توانایی نسل آینده در برآورده کردن نیازهایشان	۸۹
راهبردهای توسعه پایدار شهری	۸۹
توسعه پایدار و دیدگاه برنامه‌ریزان در مورد شهر	۹۰
انواع پایداری	۹۲
پایداری اکولوژیک	۹۲

۹۲.....	پایداری اقتصادی
۹۳.....	پایداری اجتماعی
۹۴.....	شهرسازی پایدار
۹۵.....	باورهای مناسب فرهنگی برای فرآیند توسعه پایدار
۹۵.....	(الف) حاکمیت نگرش علمی بر باورهای فرهنگی جامعه
۹۵.....	(ب) اعتقاد به برابری انسان‌ها و رعایت حقوق دیگران
۹۶.....	(ج) اعتقاد و باور فرهنگی به آزادی بیان
۹۶.....	(د) اعتقاد و باور معنوی به منابع طبیعی و محیط‌زیست
۹۹.....	فصل ششم: ارتقاء توسعه پایدار
۱۰۱.....	مدیریت شهری و ارتقاء توسعه پایدار
۱۰۳.....	نظریات توسعه پایدار شهری و رویکردهای نظری مدیریت شهری
۱۰۴.....	توسعه پایدار شهری و رشد مدیریت شهری
۱۰۷.....	معیارهای پایداری شهری
۱۰۹.....	ابعاد توسعه پایدار شهری
۱۰۹.....	سلامت شهری
۱۱۱.....	ساختار آموزشی
۱۱۱.....	خرسندی و شادمانی
۱۱۳.....	تعریف پایداری در یک زمینه شهری
۱۱۴.....	مطالعات موردی شهرهای موفق و پایدار
۱۱۴.....	توصیه‌هایی برای اجرای شیوه‌های پایدار
۱۱۴.....	ارتباط متقابل: مدیریت شهری و توسعه پایدار
۱۱۵.....	چالش‌ها و فرصت‌های پیش رو
۱۱۷.....	نتیجه‌گیری
۱۲۱.....	منابع

پیشگفتار نویسنده

توسعه پایدار، مفهوم جدیدی است که پس از انقلاب صنعتی و در رابطه با صنعتی شدن شهرها و توسعه تکنولوژیک شهرها و از طریق پیوند بین ابعاد مختلف توسعه اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی و توجه خاص به ملاحظات اکولوژیکی، شکل گرفته است. توسعه پایدار یکی از جامع‌ترین مفاهیم در دهه‌های اخیر است. این واژه در مفهوم گسترده آن به معنی اداره و بهره‌برداری صحیح و کارا از منابع مالی، نیروی انسانی و... برای دستیابی به الگوی مصرف مطلوب که با به‌کارگیری امکانات فنی، ساختار و تشکیلات مناسب برای درک محیط و ضرورت مواجهه با مسائل برخاسته از فشارهای ناشی از متغیرهای محیطی، فارغ از موضوع کسب مزیت رقابتی، الزامی است که به‌شدت، نوع تصمیم‌گیری و عملکرد مدیران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این الزام برای مدیران شهری از اهمیتی قابل توجه برخوردار است؛ چرا که عدم توجه به وضعیت هر متغیر تأثیرگذار، منجر به بروز مسائل و مشکلاتی فراگیر؛ مانند فقر، بیکاری، تورم، آلودگی محیط‌زیست، نابودی زیرساخت‌ها، تعارض و ناهنجاری و غیره در شهر می‌شود. براین اساس، معمولاً مدیران برای مواجهه و رفع این آثار منفی از رویکرد تصمیم‌گیری متمرکز بهره برده و سعی بر کنترل شرایط خواهند داشت. اما این تمرکزگرایی، خود زمینه بروز مسائلی جدیدتر را فراهم می‌آورد. زیرا با گذشت هر مقطع زمانی، میان متغیرهای تأثیرگذار، تعاملی پویا ایجاد می‌شود. نتیجه این نوع تعامل‌های پویا بروز رفتارهایی نوظهور خواهد بود که خود موانعی عظیم برای فرایند توسعه شهرها به حساب می‌آیند. بدین ترتیب باهدف چاره‌جویی برای رفع مسائل مورد اشاره، در نظام مدیریت توسعه شهری تحولی ایجاد شده که مبنای آن، توجه به رویکرد عدم تمرکز در

سازماندهی است. در این رویکرد ابتدا از مفهوم حکمرانی شهری به معنی مشارکت هم‌زمان و همراه مردم، نهادهای محلی و سازمان‌های دولتی و غیردولتی به‌عنوان بازیگران توسعه شهری استفاده می‌شود. در نگرش جدید به مدیریت شهری، ایجاد سازمان‌های محلی، افقی و فرابخشی به‌منظور رسیدن به اهداف توسعه پایدار و جامعه مدنی و نیز تقسیم وظایف بین حکومت‌های مرکزی و محلی و صلاحیت‌دار کردن شهروندان از اصول اساسی محسوب می‌شوند که با نظام اداری مرکزی، عمومی و بخشی مغایرت دارد.

مدیریت شهری به عبارتی یک سازمان گسترده متشکل از تمام عناصر و اجزای رسمی و غیررسمی ذی‌ربط و مؤثر در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر باهدف اداره، هدایت، کنترل و توسعه همه‌جانبه و پایدار شهر مربوطه است که از بخش‌ها و نهادهای مختلف تشکیل می‌شود. مدیریت شهری فرآیندی است که شامل امور مربوط به سیاست‌گذاری شهری، برنامه‌ریزی شهری، تصمیم‌گیری شهری، نظارت بر برنامه‌ها و طرح‌های شهری، تأمین مالی هزینه‌های شهری و مشارکت در تأمین نیروی انسانی لازم برای اجرای پروژه توسعه شهری است که توسط سازمان‌های دولتی و محلی، شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی شهر می‌تواند انجام بگیرد. به عبارت دیگر، مدیریت شهری، کوشش افراد و نهادهایی (شوراها و شهرداری‌ها) است که تلاش می‌کنند که اهداف و راه‌حل‌های پیشنهادی در برنامه‌های شهری از طریق به‌کارگیری منابع موجود و یا مشارکت مردم و سایر دستگاه‌های اجرایی با حداقل هزینه و حداکثر کارایی در زمان مقرر تحقق یابد.

باتوجه به مسائل و مشکلاتی که کلان‌شهرها دارند بایستی به ابعاد و اصول توسعه پایدار شهری توجه کرد و برای رسیدن به توسعه پایدار انسانی، شهر پایدار و پایداری شهری، باید برنامه‌ریزان، شهرسازان و مدیران شهری، با مدیریت صحیح و سالم بتوانند فضایی سالم و درخور برای مردم ایجاد کنند. در واقع مفهوم توسعه پایدار به تغییرات شهری و به فرم کالبدی شهری توجه دارد و نکاتی مانند برنامه‌ریزی آموزشی، بهداشتی و رفاه اجتماعی را نیز دربرگرفته است.